

Az év madara a Búbosbanka

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) 1979-ben indított "Év madara" programjának célja és küldetése olyan fajok vagy madárcsoportok társadalmi szintű bemutatása, melyek védelmében a lakosság egészének vagy egyes csoportjainak - gazdálkodók, vadászok, pedagógusok - különösen fontos szerepe van. A búbosbanka 1989-ben és 1990-ben, tehát két egymást követő évben már volt az év madara. Ezt követően a 2014. évi internetes szavazás résztvevői a feketeherceg és a vörösbegy előtt ismét ezt a fajt választották az év madarának.

Élőhely: A faj Európa legtöbb országában fészkel. Kontinensünkön a legészakibb állományok Észtország és Oroszország Balti-tengeri partvidékén költenek. Magyarországon a zárt erdők kivételével országosan elterjedt, jelentős részben kultúrakövető madár. Hatalmas elterjedési területe közel 30 millió négyzetkilométer, világállománya 5 millió egyedre becsülhető. Hazai fészkelő állománya 10.000–17.000 párra tehető.

Eredeti élőhelyét a fákkal, facsoportokkal tarkított sík és dombvidéki nyílt területek jelentették, de jól alkalmazkodott a legeltetés, földművelés által átalakított kultúrtájhoz, beleértve a tanyasi, falusi környezetet és a városokat is, ahol táplálkozó- és fészkelő helyet egyaránt talál.

Életmód: A talajon keresgélve, a rövid fűvű gypet, a háztáji veteményesek és (elsősorban vonulásban) a szántók laza talaját szondázva vadászik főként férgékből, rovarokból és rovarlárvákból, kisebb részt apró gerincesekből, gyíkokból és kistrágcshalókból álló táplálékára. Hosszú, hajlott csőre ideális eszköz a homokos és a mezőgazdasági területek, konyhakertek puha talajának, a mezei tücsök és lőtücsök („lötetű”) járatainak szondázására, ezért ez a két természetes rovarfaj előkelő helyet foglal el a zsákmánylistáján.

Vonulás: Óriási elterjedési területének mintegy felén állandó. Az Európai állomány Portugália és Spanyolország déli régiója kivételével vonuló, a telet Afrika Szaharától délre húzódó területein tölti. Az őszi vonulás dandárja hazánkban augusztus-szeptemberre esik, de egyes (gyakran hófoltok között a talajon táplálkozó) példányokkal decemberben és januárban is találkozhatnak a madármegfigyelők, többnyire tanyákon, lakott területeken. Tavasszal az első példányok már márciusban megérkeznek Magyarországra, de a hazatérés egészen április végéig elhúzódik.

Szaporodás: Az új generációért folytatott küzdelem gyakorlatilag már Afrikában, a teletőterületeken megkezdődik. A legtöbb faj részben vagy teljesen a teletés hónapjai alatt cseréli le az előző évadban elkopott tollazatot, és ez az időzítés azt is lehetővé teszi, hogy a dísztollak, a búbok és színek a hazaérkezéskor, az udvarlási ceremóniára tökéletes állapotban legyenek. Fészket nem épít, 5-8 tojását (naponta egyet-egyet) egy esőtől védett üreg aljára rakja. A búbosbanka az egyik legváltozatosabb fészkelőhely-választású madár. Fák és harkályodúk hiányában ugyanis szinte bármilyen üregben: kő- és farakásban, partfalban, tetőcserepek alatt a tetőszerkezetben, járműroncsban képes költetni. A kotlási időszak túlnyomórészt május első felében kezdődik. Annak érdekében, hogy a fiókák közel azonos időben keljenek ki, a tojó a mintegy 18 napig tartó kotlást az utolsó tojások lerakásakor kezdi. Ezalatt a tojó csak rövid időre hagyja el a költőüreget. Vadászni nem kell, mivel a hím folyamatosan hordja számára a táplálékot. A tojások kikelését követő napokban a tojó továbbra is a fészkekben marad, melengeti a csupasz fiókákat, átveszi a hímétől a táplálékot és egyesével eteti a fiatalokat. A fiókák három-négy hetesen válnak röpképesé, szüleik az üreg elhagyását követően még néhány napig a szabadban is etetik őket. Évente akár kétszer is költethet.

Védelem: A mezőgazdasági területekhez kötődő madárfajokhoz hasonlóan a búbosbankát is elsősorban a hagyományost felváltó nagyüzemi agrárium tájatalakító hatása és a rovarölőszerek használata fenyegeti. A legelőállat-állomány csökkenése és a tanyavilág elnéptelenedése, a beerdősülés miatt csökken a számára kedvező rövid fűvű gyepek élőhelyek, legelők területe.

Újkeletű problémát jelent számára is a régi, elavult, gyakran szigetelés nélküli épületek felújítása, ami a potenciális fészkelő helyek jelentős részét megszünteti. Ezzel párhuzamosan egyre nagyobb a versengés a harkályok vájta természetes faodúkért, ahol a lakott területeken fő vetélytársa a seregély. További veszélyt jelent számára is a Mediterráneumot és az arab világot érintő mértéktelen és értelmetlen vadászat, illetve mind gyakrabban tizedelik az úton lévő állományokat a klímaváltozás okozta időjárási szélsőségek. Ezeknek a hatásoknak tudható be, hogy állománya

kontinensünkön és hazánkban is enyhén csökken.

Ezért **az egyik legfontosabb a megfelelő fészkelőhelyek biztosítása.** A búbosbankák **szinte bármilyen üregbe hajlandóak beköltözni**, ha az kellően védett az esőtől, van rajta valamiféle bejárati nyílás, amin még éppen beférnek, és meg is találják ezeket. Ezért első körben érdemes körülnézni az udvarban, mert jó eséllyel találunk olyan tárgyat, ami rendelkezik a fenti kritériumokkal, és alkalmas lehet fészkelőhelynek. Pl.: Kőrakások, fahordók, mesterséges odúk. Az odúk közül a „D” típusú alkalmas a madár számára.

További információk a www.mme.hu honlapon.

Készítette: Lőcsei Virág, 10.c